

הדף היומי

מדרשית הדף היומי

הבית הרוחני שלך

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ת"

מסכת ברכות - דף ח

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

סיכום הדף

נושא היום: תפילה בציבור. מה יתפלל. שערי הלכה. ס"ת. שמו"ת. מדי ופרס. ק"ש

עיונים על הדף

'משולש ברמודה'?

על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא נחלקו האמוראים על מה יתפלל, בביאור השלישי אמרו לשיטת לרבנן יתפלל על מיתה "למות תוצאות". שיש 903 סוגי מיתה כמנין "תוצאות", הקשה שבכולם 'אסכרא', הקלה 'נשיקה'. ודימו 'אסכרא' לצמר שהסתבר בקוצים שקשה להוציאו או לחבל שקשה להוציאו מחור עגול ודק. ו'נשיקה' דימו להוצאת שערה מחבל.

ביאר רש"י (ד"ה כפיטורי) את המשל השני של 'אסכרא', יום אוקיינוס ישי בו מקומות שאינו מקבל ברזל ומחברין לוחי הספינה ע"י חבלים ועקלים שתוחבים בנקביו ותוקעין אותו בדוחק לפי שהם גסים כמידת הנקב. כלומר אותו מחלה 'אסכרא' היא כחבל שנתקע בצורה הדוקה מאוד בחור מדוייק, שקשה להוציאו.

הדוגמה שהביא רש"י לכך, הסיבה שצריך להזק חבל בתוך נקב, מיועד לספינות השטות במרחבי האוקיינוס ועוברים על מקום מסוים שיש בו סכנה לחיבורי מתכת, לכך צריך לקשור דפנות הספינה בחבלים ולא במסמרים ובשאר חיבורי מתכת.

כתב הרש"י, הסיבה שאותו יום האוקיינוס אינו מקבל ברזל, מפני שנמצאים שמה בקרקעית הים אבני 'מאגנט' אשר טבעם למשוך הברזל אליהם.

רש"י הסתיר מעמנו היכן אותו מקום נעלם, שיש בו חשש וסכנה לחלקי מתכת הנמצאים בספינות. וראיתי כמה מקורות בספר "אמרות הטרות - פנימיות וחיצוניות" (לרבינו יהודה החסיד בעל ה"ספר חסידים" - בהוצאת המהדר רבי יעקב ישראל סטל, ירושלים תשס"ו).

רבינו אברהם אבן מגאש, כתב בספרו כבוד אלוקים (עמ' לו) "תנועת הברזל 'למגנטי' והוא הארץ המושך הברזל הנמצא בים סוף הנקרא בערבי 'בחרקלוס' עד שהספינות השטים בו תופרים לוחותיהם בחבלי זמורות ושל גמי ושל דקלים לבלתי שוחם מסמרים מבחוץ והם שתי ספינות האחד מבפנים ואחד מבחוץ והפנימי יש לה מסמרים תקיפה והאחרת שעליה קרשים תפורים בחבלי זמורות וכך כשהם עוברים אצל הרי אספהאן פן ימשוך ההר המסמרים של ברזל ותפרך לוחות הספינה ויטבעו בים".

הפתרון שהביא רבי אברהם אבן מגאש מתייחס לעשיית ב' ספינות אחת בתוך השנייה, הפנימית כן מחוברת ע"י מתכות, אבל החיצונית היא המהודקת ע"י חבלים וכד'. עכ"פ ציין לנו מקום 'ים סוף' - 'בחרקולס', ובהמשך כתב 'הרי אספהאן'.

בשלטי גיבורים לרבי אברהם הרופא (פרק מט עמ' נא טור ג) כתב יש סוג של אבן שנקראת 'קאלאמיטה' והיא האבן השואבת שנזכרת כמה פעמים בחז"ל, "ויש ממנה הרבה בים ההולך קדמת הודו והספינות השטות בים ההוא במקום מסמרים של ברזל יש להם מסמרים של עץ כי הנה במסמרים של ברזל יפלו בסכנה האנשים שהם בספינה פן יצאו מהסמרים המסמרים של ברזל בעבור משיכת האבן ותשבר הספינה".

כתב המהדר על הספר אמרות טהורות, שכינוי 'משולש ברמודה' הידוע היום, זה שטח הדומה למשולש ואז מעויין המצוי באוקיינוס האטלנטי סמוך לחופה הדרומי מזרחי של ארצות הברית שטח בו נעלמים מדי פעם ספינות או מטוסים באופן לא מובן ומוסבר, בעוד שרבו אברהם אבן מגאש וכן רבי אברהם הרופא הגדירו שטח ימי אחר, מקום המצוי כמעט במקום הנגדי למשולש ברמודה.

יתכן שהם באמת כיוונו למקום אחר שיש בו תנועות דומות, הוא מקום המוגדר היום ל'ים השטן' המצוי דרומית מזרחית ליפן, בין יפן ויפן בונין, במיוחד בין המקומות 'איוו גימה' ו'אי מארקוס' ששם מסומנים תכונות דומות למשולש ברמודה' עד ששלטונות יפן הכריזו עליו כאזור סכנה. ואמנם אף מקום זה אינו עונה על ההגדרה 'ים סוף', אבל מ"מ הסברה נותנת שהם כיוונו למקום זה ולא ל'משולש ברמודה' הידוע היום שנמצא בנקודה רחוקה מאד מצוינום.

בספר הברית לרבי פנחס אליהו מוילנא (מאמר ח, מקור המים, פרק ד, עמ' מב) גם יחס את המיקום לים סוף, 'ביום סוף יש אידם הנקראים 'קאלאמיטה אינולען' אשר הספינות לא יוכלו להתקרב לשום אדם מאלה, מפני כי שם אבן המאגנט' ובכל ספינות יש ברזל הרבה המחובר

העצים יחד, ואם יקרב האניה לו, יחזיק לעד אצלו, ולא יוכל הפרד עד עולם משם כי בחזקת יד ימשוך המאגנט' אליו כל ברזל בגבורה ואימץ כח מאד ורפו כל ידים לפרד הספינה משם בשום אופן ולא ביד חזקה. לכן יש להם שם ספינות אשר העצים בו מחוברים עם ידי חבלים ויחזקוהו במסמרים של עץ.

רבינו יהודה החסיד, כתב שנברא המונט שמוננו נוכל ללמוד ולהאמין בהקב"ה, שאם ישאל השואל איך יתכן לומר שהקב"ה נמצא ומצוי בכל מקום, הרי אין רואים אותו בעיני הבשר. אלא אין זו קושיא כי יש הרבה דברים שלא נראה לעין צורת פעולתם והם עובדים, שהרי המונט מושך אליו מתכת, ויש סוג אבן שמושך אליו קש, ולא רואים את צורת הפעולה אלא יש כח הפועל, כך תעלה על ליבך שיש בורא ומצוי ונמצא אך איך רואהו שעניינו רם וגבוה.

שאל רבי יצחק את ר"ג, מדוע לא בא להתפלל בביהכ"נ, או לכה"פ יאסף מנין אנשים לביתו, אמר לו שלא חש טוב, וטרח לקרא לאנשים. אמר לו שיש מעלה להתפלל בשעה שהציבור מתפללים ויכולו לשעה שמתפללים בביהכ"נ. **התפלל בדבר זה** א. לר"ח בשם רשב"י, ובענין תפילתו לך ד' עת רצון" עת הרצון בשעה שהציבור מתפללים. **ב. לרבי יוסי ברבי חנינא**, "בעת רצון עניתך". **ג. לרבי אחא ברבי חנינא**, "כביר (תפילת רבום) ולא ימאס", ונאמר "כי ברבים היו עמדי". **וכך נאמר ברבייתא**, כאשר רבי נתן שהמקור "כביר ולא ימאס" "פדה בלובם (דברי שלום. תורה, גמ"ח) נפשי מקרב לו כי ברבים היו עמדי", אמר הקב"ה העוסק בתורה בבחי"מ ומתפלל עם הציבור כאילו פדה את הקב"ה ובני מבין האומות.

אמר ר"ל מן שאינו נכנס להתפלל בביהכ"נ שבעירו נקרא 'שכן רע' שנאמר "כל שכן הרעים הנוגעים בנחלה". **בנוסף**, גורם גלות לו ולבניו "הנני נותשם מעל אדמתם". **שאמר לר"ח** שיש זקנים המאריכים ימים בבבל, **התפלל** והרי "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה" ולא בחו"ל, **כאשר** למצו ומקדימים ומאחרים לביהכ"נ אמר שזה מה שמועיל להם **כפי שאמר רב"ל** לבניו שיקדימו ויאחרו בביהכ"נ כדי שיאריכו ימיהם. המקור, **ביאר רבי אחא ברבי חנינא** "אשתי אדם שומע לי **לשקד על דלתות** יום יום לשמור מזוזת פתחי" **ובספר אלי** "כי מוציא מצא חיים".

אמר רב חסדא, כאשר נכנס לביהכ"נ יתפלל לאחר שיכנס שיעור של ב' פתחים [1]. **"על זאת יתפלל** כל חסיד אליך לעת מצא" נחלקו האמוראים על מה יתפלל, **א. לרבי חנינא** על זיווג שאמר "מצא אשה מצא טוב", **ב. ר"ח** היו אומרים לנושא אישה "מצא או מוצא" כלומר אשה הגונה "מצא אשה מצא טוב" או אשה שאינה הגונה "מוצא אני מר ממות את האשה". **ג. לרבי נתן** יתפלל על תורה "כי מוציא מצא חיים". **ד. לרבי** יתפלל על מיתה "למות תוצאות". **וכך למדנו בברייתא**, 903 סוגי מיתה כמנין "תוצאות" ונבראו בעולם, הקשה 'אסכרא', הקלה 'נשיקה'. ודימו 'אסכרא' לצמר שהסתבר בקוצים שקשה להוציאו או לחבל שקשה להוציאו מחור עגול ודק, ו'נשיקה' דימו להוצאת שערה מחבל. **ד. לר"ח** יתפלל על קבורה, המקור **ביאר רבי חנינא** "שישיו כי ימצאו קבר". **ואמר רבה בר רב שילא**, זה אמר האנשים שצריך להתפלל עד הכיסוי האחרון של הקבורה. **ה. למר זוטרא** יתפלל על בית הכסא. **אמרו בא"י** דברי מר זוטרא עדיפים מכולם.

אמר רבא לפרס בר פפא שיאמר הלכות ששמע מרב חסדא בעיניו בביהכ"נ, ואמר לו כך **אמר רב חסדא** "אזכור ד' שערי ציון מכל משכנות יעקב" היינו שאזכור הקב"ה בתי מדרשות ובתי כנסיות שיש בהם שערים קבועים ללימוד תורה והלכה. **וזה שאמר רבי חייא בר אמי בשם עולא** מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד. **אבוי אמר** שבתחילה למד בביתו והתפלל בביהכ"נ, **לאחר ששמע** את הנוכח התפלל במקום שלמד. **וכן נהג רבי אמי ורבי אמי**, שהיו להם י' בתי כנסיות בטבריה ובכ"ז התפללו במקום שלמדו בין עמודי בית המדרש. **עוד אמר רבי חייא בר אמי בשם עולא**, **ירא שמים שהנה מיועיל** גדול יותר מירא שמים בלבד, לבני ירא שמים כתיב "אשרי היא ירא את ד", ולבני **הנה מיועיל** נזכר "אשריך וטוב לך" אשריך ביעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

עוד אמר רבי חייא בר אמי בשם עולא, ראוי לאדם לגור במקום רב, ו**הוראי** משלמה המלך שלא נשא את בת פרעה כל עוד היה רבו שמועיו בן גרא קיים. ובברייתא אחרת **מבואר** שלא יגור במקום רב, ו**ביאיר** יגור אם אין שמוע להוראת רבו.

אמר רב הונא בר יהודה בשם רבי מנחם בשם רבי אמי "ועוזבי ד' יכלו" זה היוצא בזמן שס"ח פחות. **רבי אבהו** היה יוצא בהפסק שבין העוליים לתורה. **הסתפק רב פפא** אם מותר לצאת בין פסוק לפסוק. **רב ששת** וסובב פניו [2] ולמד את סדרו בזמן קריאת התורה. **אמר רב** בשלנו והציבור בשלם.

אמר רב הונא בר יהודה בשם אמר רבי אמי, ישלים אדם פרשת השבוע יחד עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום [3], ו**אפילו** פסוק שאין לו תרגום כ"עטרות ודיבון" [4], **ושכח** של המסלים פרשיותיו עם הציבור שמאריכים לו ימיו ושנותיו.

רב ביבי בר אבוי רצה לקרא שמות בערב יו"כ, אמר לו שלא יספיק שהרי יש מצוות אכילה ביום ד' מהמבואר **בדברי חייא בר רב מדרש**, ועינים את נפשתיכם בתשעה לחודש בערב, והרי התענית ב', אלא 'כל האוכל ושותה בשלש מעלה ערק הכתוב כאילו מתענה תשיעו ועשירי'. **א"כ רצה רב ביבי** להקדים ושתה ללקרא שמותי בשבת השנה, אמר לו זקן שאמר בברייתא ובלבד שלא יקדים וישא יאחר. **כפי שאמר רב"ל לבניו**, א. השלימו שמות עם הציבור [5]. ב. בשביתת העוף להקפיד **כרבי יהודה** לשחוט הורדים שיצא הדם לגמרי שלא יכשלו באכילת דם. ג. זהרו **בזמן ששבת** לתלמוד מחמת אונס, **שהדרתו** כשיברו לחוץ שאף הם היו בארון.

הורה רבא לבניו, א. תחתכו בשר על השולחן ולא בזמן שמונח על היד, **י"א** מצד סכנה. **י"א** מחשש שימאס הבשר מחמת הדם. ב. אל תשוב על מטת **ארמית**, **ביאור**, י"א שלא ישנו בלא ק"ש. י"א שלא ישנו ויתר. **י"א** כפשוטו, מחמת מעשה שהיה עם ר"ש שאמר לו שיה שבו על המיטה, **ולא ישב** עד שבדק את המיטה ומצא שם תינוק מת. ג. שלא יעברו **מאחורי ביהכ"נ** בזמן שהציבור מתפללים, שנראה ככופר. **וביאר אבוי** שאיסור זה רק באופן שיש פתח אחד, **ואין עוד** ביהכ"נ בעיר, ואותו אדם לא נושא משא, **ולא** רץ, **ולא** מנח תפילין. **שאם יש אחד מן הדברים** הרי מוכח שלא כופר.

אמר ר"ע ג' הנהגות אוהב אני אצל **אנשי מדי**, א. חותכים בשר על השולחן ולא על היד. ב. נושקים על היד שלא ימאס מהרוק. ג. מתייצבים בשדה, שלא ישמע הדבר בבית, **ביאר רב אדא בר אבהו** המקור לענין זה, "וישלה יעקב ויקרא לחל ולללא השדה".

אמר ר"ג ג' הנהגות בצניעות אוהב אני אצל **אנשי פרס**, א. באכילה. ב. בבית הכסא. ג. בתשמיש. **למד רב יוסף** ג' אני צויתי למקודש"י הפרסיים המקודשים מזומנים לגינה.

התבאר במשנה ששיטת ר"ג שזמן ק"ש של ערבית עד עלות השחר. **פסק רב יהודה בשם שמואל מבואר בברייתא** שפסק רשב"י, יתכן ויקרא אדם ב' פעמים ק"ש בלילה ויצא ידי חובת ק"ש של ערבית ושל שחרית, **היינו** קרא **קודם עלות השחר** לשם ק"ש של לילה, ומיד **לאחר עלות השחר**, אמנם מוגדר לילה כיוון שאנשים ישנים באותה עת, אולם יצא ידי חובת ק"ש של בל יום. **ופסק רב אחא בר חנינא** בשם רב"ל כרשב"י. **ויש שלמדו** פסק זה ביחס, לאדם שקרא ב' פעמים ק"ש ביום ויצא ידי חובת ק"ש של לילה ושל יום, באופן שקרא **לפני נץ החמה**, ואמנם מוגדר יום אבל היות אנשים ישנים ויצא ידי חובת לילה, וקרא **לאחר הנץ** לצאת ידי חובת יום, וע"ז **פסק רב אחא בר חנינא** בשם רב"ל כרשב"י.

הארות

[1] במהות 'ב' פתחים' שלא יראה שרוצה לצאת מיד. רש"י. בהג"ה הב"ח כאן אות (ה) הביא א. שיעור ח' אות. ב. שהיה של זמן שתיישב בשדה, עיניו. [2] ע' תוד"ה רב ששת, ביאורו אהן מדובר. [3] תוד"ה שנים, הכריחו שדוקא ב'תרגום' ולא שפה אחרת. [4] ע' תוד"ה אפילו, אף הרבנות ב'עטרות ודיבון'. [5] ע' תוד"ה ישלים, ניתן להתחיל ממנה בשבת שנקראת הפרשה הבאה, ולכתחילה לסיים עד טעות שבת.